

Ojciec Goriot. Wpływ środowiska na postawę człowieka

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Andrzej Pytlak, *Walory źródłowe Komedii ludzkiej Honoriusza Balzaka*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F, Historia 5253” 1997, s. 146.
- Źródło: Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1972, s. 305.
- Źródło: Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1972, s. 85.
- Źródło: Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1972, s. 231.
- Źródło: Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1972, s. 97–99.
- Źródło: Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1972, s. 63–64.
- Źródło: Tadeusz Boy-Żeleński, *W perspektywie czasu*, Warszawa 2006, s. 359–360.
- Źródło: Agata Wesołowska, *Paryż i paryżanie*, „Dialogi polityczne”, nr 2004/14, s. 17–18.

Ojciec Goriot. Wpływ środowiska na postawę człowieka

Alexandre Falguière, Pomnik Honoriusza Balzaka, Plac Georges Guillaumin w Paryżu, 1902

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

W historii literatury niewielu było pisarzy, którzy chcąc stworzyć dzieło monumentalne, dzieło daleko wykraczające poza obręb tekstowy zawarty w zaledwie jednej powieści – o swojej twórczości myśleli w sposób globalny. Takim wizjonerem swoich czasów był autor *Komedii ludzkiej*, Honoré de Balzac. W dojrzałym etapie swojego życia postanowił on drobiazgowo i wnikliwie zobrazować egzystencję całego społeczeństwa francuskiego w aż 137 utworach prozatorskich.

((Andrzej Pytlak

Walory źródłowe Komedii ludzkiej Honoriusza Balzaka

W świetle naukowo-dokumentarnego charakteru *Komedii ludzkiej* pełnego znaczenia nabierają również intencje realistyczne, jakie Balzak żywił w stosunku do tego utworu. W urzeczywistnieniu tych zamiarów, wyrażającym się głównie w wiernym i prawdziwym literackim odtworzeniu życia społeczno-obyczajowego Francji dziewiętnastowiecznej, najważniejszą rolę odegrało, według nas, zastosowanie przez Balzaka kategorii estetycznej zwanej *mimesis*,

zakładającej naśladowanie natury w dziele sztuki literackiej. (...) Tworząc ową rzeczywistość przedstawioną Balzak naśladował otaczający go świat realny, pragnąc jak najdokładniej skopiować i odtworzyć ten świat w swoim dziele. Ów mimetyczny charakter twórczości Balzaka wynikał zaś wprost z dążenia tego pisarza do uczynienia swojego cyklu powieściowego historią (a raczej dokumentem) współczesnego sobie życia społeczno-obyczajowego Francji.

Źródło: Andrzej Pytlak, *Walory źródłowe Komedii ludzkiej Honoriusza Balzaka*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F, Historia 5253” 1997, s. 146.

Te olbrzymie ambicje artystyczne uczyniły więc z Balzaca nie tylko pisarza, ale przede wszystkim kronikarza, reportera oraz socjologa, który ostatecznie nie zdążył doprowadzić swojego projektu prozatorskiego do końca, jednak wydatnie wpłynął na przyszły kształt literatury światowej.

Twoje cele

- Omówisz wpływ środowiska na postawę człowieka widoczny w powieści *Ojciec Goriot*.
- Wyjaśnisz, czym jest *Komedia ludzka*.
- Scharakteryzujesz ojca Goriot w związku z jego przynależnością społeczną.

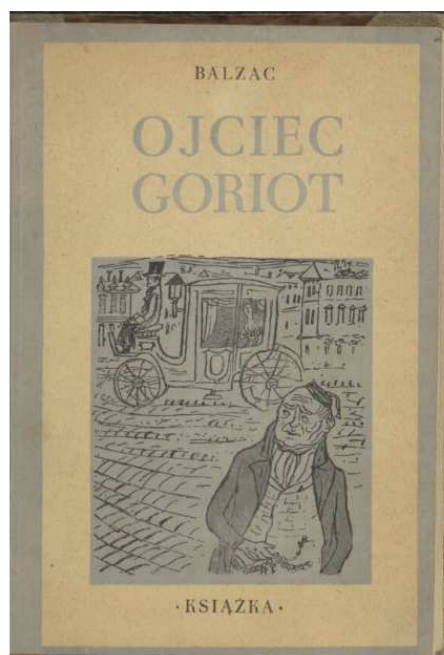
Przeczytaj

Geneza *Komedii ludzkiej*

Wizja opisanego i skatalogowania kultury oraz obyczajów francuskiego społeczeństwa XIX wieku rodziła się w Balzaku przez dłuższy czas. W 1833 r. pisarz postanowił złożyć już napisane utwory prozatorskie (bardzo często drukowane w odcinkach) w jedną, spójną całość. Dopiero około 1841 r. zaproponował tytuł dla cyklu – *Komedie ludzkie*. Miały znaleźć się w nim również kolejne, zaplanowane, ale jeszcze nienapisane powieści, nowele i szkice. Tytuł ten wprost nawiązuje do słynnej *Boskiej komedii*, której autorem jest Dante Alighieri. Jednak Balzak, w przeciwieństwie do włoskiego poety, nie umieszcza swoich bohaterów w alegorycznym piekle, ale w sposób **realistyczny** ilustruje piekło społeczne ówczesnego Paryża oraz francuskiej prowincji. Balzakovskim światem nie rządzi Bóg (tak jak było to u Dantego), ale pieniądz, który determinuje postawy, czyny oraz myśli ludzkie.

Pierwotnie Balzak zaplanował, że *Komedie ludzkie* będzie składać się z 137 utworów, udało mu się napisać aż 96 z nich, które podzielił na trzy części:

1. *Studia obyczajowe* (72 utwory), które dzielą się na: *Sceny z życia prywatnego*, *Sceny z życia prowincji*, *Sceny z życia paryskiego*, *Sceny z życia wojskowego*, *Sceny z życia wiejskiego*, *Sceny z życia wojskowego*.
2. *Studia filozoficzne* (22 utwory).
3. *Studia analityczne* (2 utwory)..

Ojciec Goriot, książka tłumaczona przez Tadeusza Boya-Żeleńskiego, wydana w 1948 r., Biblioteka POLONA
Źródło: Polona.pl, domena publiczna.

Wpływ środowiska na postawę człowieka w utworach Balzaka

Za jeden ze swoich pisarskich celów obrał Balzak sklasyfikowanie „gatunków społecznych”, tak jak robią to przyrodnicy w przypadku zwierząt. Zdaniem pisarza w różnych środowiskach (np. wśród arystokracji, o której opowiada *Ojciec Goriot*) występują różne gatunki człowieka. To środowisko, a raczej warunki, jakie w nim panują, **determinuje** postawy, skłonności oraz ludzkie zachowania. Jednostka nie ma więc wpływu na to, do jakiego gatunku się zalicza. *Komedia ludzka* stała się swoistym katalogiem najprzeróżniejszych typów istnień, o czym świadczy chociażby ogromna liczba pojawiających się na jej kartach bohaterów (ponad dwa tysiące). Wszystkie te „zwierzęta społeczne” podążają za prostymi instynktami – podnoszeniem swojego statusu majątkowego i społecznego niezależnie od kosztów, ofiar i wyrzeczeń. To ekonomia oraz pieniądz rządzi człowiekiem, któremu tylko wydaje się, że to on jest panem zastanej rzeczywistości i zachodzących w niej procesów. Taką optykę zaczerpnął Balzak od popularnego francuskiego myśliciela, zoologa oraz anatoma, na wykłady którego regularnie uczęszczał. Étienne Geoffroy Saint-Hilaire (1772-1844) był wówczas pionierem w dziedzinie biologii teoretycznej i jednym z prekursorów darwinowskiego **ewolucjonizmu**.

Tym prostym instynktom w swoim monologu o upadku moralnym Paryża daje upust Vautrin, jeden z bohaterów powieści pt. *Ojciec Goriot*. Vautrin zalicza sam siebie do gatunku wyższego, gatunku któremu udało się odnieść sukces i wyzwolić z destrukcyjnych oraz zwierzęcych układów społecznych.

((Honoriusz Balzac

Ojciec Goriot

Musicie się pozjadać wzajem, niby pająki w garnku, ponieważ nie ma pięćdziesiąt tysięcy dobrych posad. Czy wiesz, jak się tu robi karierę? Błyskiem geniuszu albo zręcznością zepsucia. Trzeba wejść w tę masę ludzi jak kula armatnia albo wśliznąć się jak zaraza. Uczciwość nie zda się na nic. [...]

Zepsucia jest w bród, talent jest rzadki. Dlatego zepsucie jest bronią miernoty, której jest pełno, i wszędzie uczujesz jego ostrze. [...]

Spróbuj, spróbuj zrobić dwa kroki w Paryżu, nie natykając się na piekielne machinacje. [...]

Toteż uczciwy człowiek jest wrogiem wszystkich. Ale, jak myślisz, kto jest uczciwym człowiekiem? W Paryżu uczciwy człowiek to ten,

który milczy i nie chce iść do działu. [...]

Aby się tu wzbogacić, trzeba jechać całą parą; inaczej, najniższy sługa! Jeżeli w stu zawodach, których możesz się chwycić, zdarzy się dziesięciu ludzi, którym się szybko powiedzie, publiczność nazywa ich złodziejami. [...]

Znajdzie się na każdy milion tego ulepszanego bydła dziesięciu chwatów, którzy się stawiają powyżej wszystkiego, nawet praw; ja należę do nich.

Źródło: Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1972, s. 63–64.

Słowniczek

determinizm

(łac. *determinare* – ograniczyć, określić) – pogląd zakładający, że egzystencja i działania człowieka są niezależne od wolnej woli, lecz uwarunkowane przez czynniki biologiczne, środowiskowe i historyczne

ewolucjonizm

(łac. *evolutio* – rozwój, przekształcenie) – doktryna filozoficzna, według której zjawiska społeczne można badać z biologicznego punktu widzenia, traktująca ludzką zbiorowość jako żywy organizm podlegający prawom ewolucji

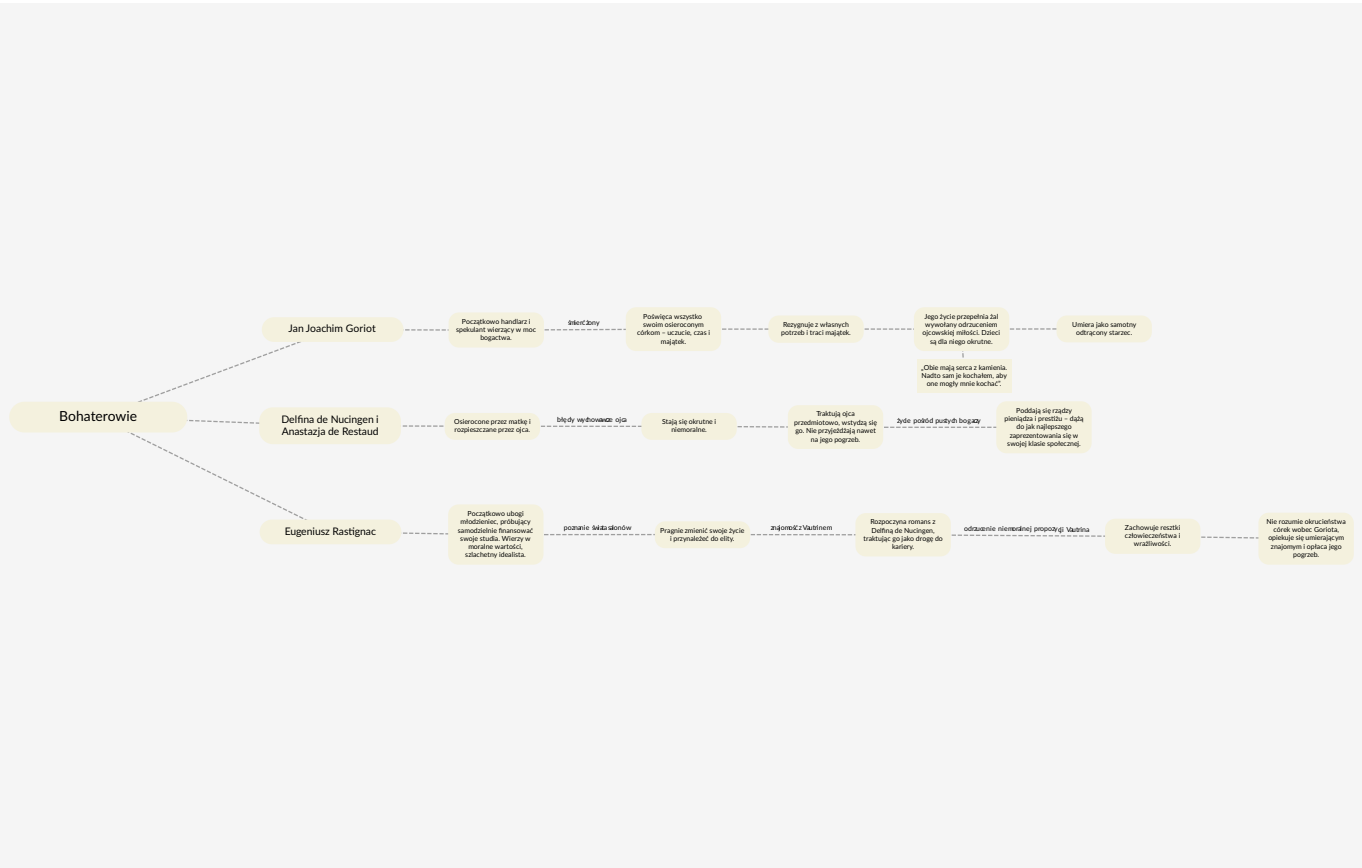
realizm

(fr. *réalisme*) – w literaturze prąd spopularyzowany w prozie 2. poł. XIX w., dążący do jak najwierniejszego odzwierciedlenia świata znanego czytelnikowi z codzienności; realiści opisywali wydarzenia, bohaterów i ich egzystencję w sposób reprezentatywny dla przedstawianej w utworze grupy społecznej

Schemat

Polecenie 1

Przeanalizuj schemat, a następnie określ, co łączy, a co dzieli bohaterów *Ojca Goriot*.

Polecenie 2

Na podstawie schematu scharakteryzuj Jana Joachima Goriota, biorąc pod uwagę jego cechy i relacje z innymi.

Polecenie 3

Uzupełnij schemat o trzy postacie, które pojawiają się w powieści. Określ wątek, który reprezentują. Napisz pod osią o każdej z nich 2-3 zdania (tzw. rys charakterologiczny).

Sprawdź się

Tekst do ćwiczeń nr 1-2

((Honoriusz Balzac

Ojciec Goriot

Jan Joachim Goriot był przed Rewolucją prostym robotnikiem w handlu mąki, zdatnym, oszczędnym i dość przedsiębiorczym, aby kupić interes swego pana, którego los uczynił ofiarą pierwszych rozruchów w 1789. Osiedlił się przy ul. Jusienne, blisko hali zbożowej, i miał ten zdrowy rozsądek, że przyjął prezydenturę sekcji, aby zyskać dla swego przemysłu protekcję najwybitniejszych figur owej niebezpiecznej epoki. Roztropność ta była początkiem jego fortuny, która zaczęła się w dniach nieurodzaju, fałszywego lub prawdziwego, będącego przyczyną olbrzymiego wzrostu cen zboża w Paryżu. Lud dusił się u bram piekarzy, gdy pewne osoby znajdowały bez kłopotu bułeczki i ciasta u pasztetników. W ciągu tego roku obywatel Goriot zebrał sumy, dzięki którym mógł później uprawiać handel z całą przewagą kapitału; zdarzyło mu się to, co się zdarza ludziom posiadającym jedynie specjalne zdolności: mierność ocaliła go. Zresztą, ponieważ majątek jego wyszedł na jaw dopiero w chwili, gdy bogactwo nie przedstawiało już niebezpieczeństwa, nie obudził niczyjej zazdrości. [...]

Dwa wyłączone uczucia wypełniły serce handlarza mąki, pochłonęły cały jego sok, jak handel zbożem zużywał całą jego inteligencję. Żona jego, jedyna córka bogatego rolnika z Brie, stała się dlań przedmiotem ubóstwienia, miłości bez granic. Goriot podziwiał w niej naturę delikatną a silną, tkliwą a wdzięczną – przeciwieństwo jego własnej. [...] Po siedmiu latach szczęścia bez chmurki Goriot, nieszczęściem dla siebie, stracił żonę: zaczynała i poza sferą miłości zdobywać na niego wpływ. Może byłaby uszlachetniła tę ciężką naturę, może byłaby tchnęła w nią zrozumienie świata i życia. W tych okolicznościach uczucia ojcowskie rozwinęły się u Gorioty niemal do obłędu.

Przywiązanie swoje, zawiedzione przez śmierć, przeniósł na dwie córki, które zrazu zadowolili wszystkie jego uczucia.

Źródło: Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1972, s. 97–99.

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz określenia, które pasują do postaci ojca Goriot.

☐ pozbawiony uczuć

☐ pragmatyczny

☐ naiwny

☐ agresywny

☐ ograniczony

☐ dorobkiewicz

☐ skąpy

Ćwiczenie 2

Korzystając z cech wskazanych w poprzednim ćwiczeniu, określ, w jaki sposób charakterystyka ojca Goriot łączy się ze środowiskiem, z jakiego się wywodzi.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij tabelę o nazwiska postaci należących do wskazanych grup społecznych.

arystokracja

Jan Joachim Goriot

Sylvia

Pani Vauquer

Krzysztof

Delfina de Nucingen i jej mąż
finansista

pani l'Ambermesnil

wicehrabina Beauséant

Poirot

Eugeniusz de Rastignac

Wiktoryna Taillefer

Jakub Collin (Vautrin)

Horacy Bianchon

margrabia d'Ajuda-Pinto

Maksym de Trailles

lokaje

panna de Rochefide

pani Couture

księżna de Langeais

hrabina Anastazja de Restaud i jej
mąż

burżuazja

rzemieślnicy, kupcy, przedsiębiorcy, drobni urzędnicy

mieszczanie, właściciele nieruchomości, utrzymanki lub
spodziewający się spadku, na czymś utrzymaniu

studenci, uczniowie, tymczasowo przebywający
w Paryżu

służba

oszuści i wykolejenci z marginesu społecznego

Ćwiczenie 4

Uzupełnij tabelę o cechy właściwe postaciom należącym do wskazanych w poprzednim ćwiczeniu grup społecznych.

CECHY REPREZENTATYWNE

arystokracja

burżuazja

rzemieślnicy, kupcy, przedsiębiorcy, drobni urzędnicy

mieszczanie, właściciele nieruchomości, utrzymanki lub spodziewający się spadku,
na czyimś utrzymaniu

studenci, uczniowie, tymczasowo przebywający w Paryżu

służba

oszuści i wyklejenci z marginesu społecznego

Ćwiczenie 5

Przyporządkuj określenia do dwóch postaw bohatera.

Rastignac jako prowincjusz

Rastignac jako światowiec

elokwentny

szlachetny idealista

pozbawiony złudzeń

niezorientowany w koligacjach

uwodziciel

nieokrzesany

dyskretny

ubrany po studencku

bez grosza przy duszy

wykorzystuje koneksje

mieszka w złych warunkach

przemierza Paryż na piechotę

szczerzy i otwarty

łamie konwenanse

nuworysz

hazardzista

wyszydzany przez lokajów

utrzymanek

powiernik sekretów hrabiny
Beauséant

w ubłoconych i schodzonych
butach

bywalec salonów

nakłada maskę uprzejmości

podjada w pensjonacie suchy
chleb

pozorant

dusza towarzystwa

Ćwiczenie 6

Zaznacz najważniejszy element, który wpłynął na obie postawy studenta.

☐ Ambicja

☐ Miłość

☐ Pieniądze

☐ Stosunki

Tekst do ćwiczenia nr 7

((Tadeusz Boy-Żeleński

W perspektywie czasu

Dam jeden przykład wśród wielu. Jeden z bohaterów *Ojca Goriot*, młody Rastignac, do którego autor ma wyraźną słabość, chciałby zostać kochankiem pani de Nucingen, żony bogatego bankiera, przy czym snuje takie marzenia: „Jeżeli pani de Nucingen zainteresuje się mną, nauczę ją panować nad mężem. Ten mąż robi złote interesy, pomoże mi zdobyć fortunę”.

Rastignac, szlachetnie urodzony, ale zubożały młodzieniec, ma kuzynkę, wicehrabinę de Beauséant, z krwi niemal królewskiej i jedną z królowych owego Paryża z czasów Restauracji. Zwierza się naiwnie tej wielkiej damie ze swojej wstydlivej nędzy, ze swoich smutków i nadziei. Pani de Beauséant w dobroci serca daje chłopcu klucz do fortuny: zaproszenie na bal do swego pałacu, celem wręczenia go ambitnej bankierowej, dla której dostać się do tego pałacu jest niedościgłym marzeniem. „Jeżeli

ją do mnie wprowadzisz - mówi do kuzyna - staniesz się jej beniaminkiem. Będzie cię ubóstwiać. Kochaj ją potem, jeśli zdołasz; jeżeli nie, posłuż się nią..." I dodawszy jeszcze parę dwuznacznych nauk w tym sensie, szlachetna wicehrabina kończy: „Daję ci swoje nazwisko jak nić Ariadny, abyś wszedł w ten labirynt.

- Nie pobrudź go - rzekła podnosząc głowę i obrzucając młodzieńca królewskim spojrzeniem - oddaj mi je czyste”.

Wiedząc ściśle - od samego Balzaka - do czego to nazwisko ma służyć i do czego faktycznie posłuży - bo w istocie Rastignac idzie po trosze na utrzymanie do pięknej bankierowej, a potem robi majątek przy jej mężu - parskamy śmiechem, i to właśnie dlatego, że Balzac jest wzruszony, że topnieje wprost z podziwu dla swojej wicehrabiny. Bo nie dość tego. Ta pani de Beauséant w przeddzień swojego balu dowiaduje się, że kochanek jej - piękny margrabia portugalski - rzuca ją i żeni się bogato po kryjomu; w dniu jej balu on ma podpisać kontrakt ślubny. Ale zaproszenia są rozesłane, odwołać balu wicehrabina nie może, duma nie pozwala jej okazać, że cierpi. Przyjmuje więc z królewskim majestatem gości, aż gdy drzwi się zamknęły za ostatnim, wybucha płaczem. „Łzy te - mówi od siebie Balzac - świadczyły, że i najwyżej postawione osoby nie znajdują się poza prawami serca i nie żyją bez trosk, jak to chcieliby wmówić w lud jego dworacy”.

Zapewne, stracić kochanka - i to Portugalczyka - w dniu w którym się wydaje bal, to bardzo przykre, ale przyznaję, że mimo całego mego uwielbienia i podziwu dla Balzaka, znów w tym miejscu zawsze mam ochotę parsknąć śmiechem.

Źródło: Tadeusz Boy-Żeleński, *W perspektywie czasu*, Warszawa 2006, s. 359-360.

Ćwiczenie 7

Przeczytaj komentarz Tadeusza Boya-Żeleńskiego, tłumacza powieści Balzaka i znawcy literatury francuskiej. Sformułuj odpowiedzi na pytania:

Jak oceniasz wicehrabinę de Beauséant?

Czy podzielasz opinię tłumacza dotyczącą arystokratki?

Na podstawie lektury oraz poniższego cytatu napisz krótką charakterystykę epoki, w której rozgrywa się powieść.

((Tadeusz Boy-Żeleński

W perspektywie czasu

Zacznijmy – z konieczności - od stwierdzenia rzeczy znanych. Element socjalny *Komedii ludzkiej*. Balzac pierwszy z powieściopisarzy daje stosunkom tło społeczne; widzi związki spraw gospodarczych ze światem myśli i uczuć, idee wyrastające z gruntu materialnego. Dramatyzuje - mitologizuje, można powiedzieć - pieniądź; jego bitwy i szaleństwa, jego chytryści i zabiegi. Ogarnia całość tworzącego się współczesnego życia; bada puls nienawiści klasowych; przewiduje starcia, które miały przyjść znacznie później. Balzac zrozumiał następstwa zniesienia dawnych przywilejów i hierarchii i oparcia wszystkiego na supremacji pieniądza; walkę interesów, wyścig ambicji, parcia jednostek i grup społecznych ku górze. Ale pojmuje walkę klas w tym sensie, że jedna klasa chce po prostu uzyskać przywileje klasy poprzednio panującej, nie zaś stworzyć nowy ideał życia. Także można powiedzieć, że Balzac widzi chłopów, ale nie bardzo jeszcze widzi robotnika.[...] I mimo że stworzył tyle nieśmiertelnych postaci ludzkich, zawsze istotnym bohaterem jego jest epoka i klasa, nie zaś jednostka, która, choć naznaczona u Balzaka nieśmiertelnymi rysami, zawsze jednak ma charakter reprezentatywny.

Źródło: Tadeusz Boy-Żeleński, *W perspektywie czasu*, Warszawa 2006, s. 359–360.

Zakończenie książki ma kompozycję otwartą, ponieważ Rastignac pojawia się także w innych powieściach z cyklu *Komedii ludzkiej*. Nie znając kolejnych losów bohatera, proponuję ciąg dalszy jego historii.

((Honoriusz Balzac

Ojciec Goriot

Rastignac, zostawszy sam, postąpił kilka kroków w górę i ujrzał Paryż wijący się krętą linią wzdłuż obu brzegów Sekwany, gdzie zaczynały błyszczeć światła. Oczy jego uczepliły się niemal chciwie miejsca między placem Vendôme a kopułą Inwalidów, miejsca, gdzie żył ten wykwintny świat, do którego chciał się dostać. Objął ten brzęczący ul spojrzeniem, które wysysało zeń zawczasu wszystkie miody, i wyrzekł te dumne słowa:

– Teraz się spróbujemy! [...]

Źródło: Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1972, s. 305.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: *Ojciec Goriot*. Wpływ środowiska na postawę człowieka

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
- 2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
- 3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
- 6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;
- 7) rozumie pojęcie groteski, rozpoznaje ją w tekstach oraz określa jej artystyczny i wartościujący charakter;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

IV. Samokształcenie.

9) wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Zakres rozszerzony

Lektura obowiązkowa

14) realistyczna lub naturalistyczna powieść europejska (Honoré de Balzac, *Ojciec Goriot* lub Charles Dickens, *Klub Pickwicka*, lub Mikołaj Gogol, *Martwe dusze*, lub Gustaw Flaubert, *Pani Bovary*);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- omówi wpływ środowiska na postawę człowieka widoczny w powieści *Ojciec Goriot*;
- wyjaśni, czym jest *Komedia ludzka*;
- scharakteryzuje ojca Goriot w związku z jego przynależnością społeczną.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- odwrócona klasa;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o przygotowanie notatki na temat głównych cech charakteryzujących realizm jako kierunek w literaturze. Wspomina o powieści jako o gatunku, w którym realizm w sposób najpełniejszy wyrażał swoje zasady programowe.
2. Uczniowie zapoznają się przed lekcją z utworem *Ojciec Goriot* Honoriusza Balzaka.

Faza wprowadzająca:

1. Uczniowie dzielą się swoimi wrażeniami na temat przeczytanej lektury. Następnie zapoznają się z treściami w sekcji „Wprowadzenie” oraz „Przeczytaj”.
2. Wybrana przez nauczyciela osoba przedstawia główne cechy charakteryzujące realizm jako kierunek w literaturze.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie opowiadają fabułę *Ojca Goriot*. Dyskutują na temat wpływu środowiska na postawę człowieka. Zastanawiają się, jak postrzega i ocenia ten wpływ autor – swoje odpowiedzi uzasadniają właściwie dobranymi cytatami.
2. Prowadzący zapowiada uczniom, że w kolejnym kroku będą rozwiązywać ćwiczenia – od najprostszych do najtrudniejszych. Każdy z uczniów robi to samodzielnie. Po ustalonym czasie wybrani uczniowie przedstawiają odpowiedzi, a reszta klasy wspólnie ustosunkowuje się do nich. Nauczyciel w razie potrzeby koryguje odpowiedzi, dopowiada istotne informacje, udziela uczniom informacji zwrotnej.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie w fazie podsumowującej pracują w parach. Zapoznają się ze schematem, który nauczyciel wyświetla na dużym ekranie. Następnie wskazują, co łączy, a co dzieli bohaterów lektury. Charakteryzują również Jana Joachima Goriot, biorąc pod uwagę jego cechy i relacje z innymi.
2. Na zakończenie uczniowie w większych grupach uzupełniają schemat o trzy postacie, które pojawiają się w powieści, określają wątek, który reprezentują.

Praca domowa:

1. Zakończenie książki ma kompozycję otwartą, ponieważ Rastignac pojawia się także w innych powieściach z cyklu *Komedii ludzkiej*. Nie znając kolejnych losów bohatera, zaproponuj ciąg dalszy jego historii.

Honoriusz Balzac

Ojciec Goriot

Rastignac, zostawszy sam, postąpił kilka kroków w górę i ujrzał Paryż wijący się krętą linią wzdłuż obu brzegów Sekwany, gdzie zaczynały błyszczeć światła. Oczy jego uczepliły się niemal chciwie miejsca między placem Vendôme a kopułą Inwalidów, miejsca, gdzie żył ten wykwintny świat, do którego chciał się dostać. Objął ten brzęczący ul spojrzeniem, które wysysało zeń zawczasu wszystkie miody, i wyrzekł te dumne słowa:

– Teraz się spróbujemy! [...]

Źródło: Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1972, s. 305.

Materiały pomocnicze:

- Zweig S., *Balzac*, przekł. W. Kragen, PIW, Warszawa 1965.
- Andrzej Pytlak, *Walory źródłowe Komedii ludzkiej Honoriusza Balzaka*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F, Historia 5253” 1997/1998.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Schemat”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.